

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1986



BRNO 1989

ního člověka, zničené při požáru mikulovského zámku na sklonku válečné bouře v roce 1945. Hlavní význam zachráněného hrobu spočívá však v oněch pozoruhodných nálezových okolnostech, pro něž je zcela jedinečný. Prokazuje, že příslušníci loveckých společností ku konci mladého paleolitu zacházeli s těly zemřelých podivným způsobem, a že jen některé z nich pochovávali se šetrným složitých obřadů, které měly základ ve fantastických a již velmi rozvinutých představách o posmrtném životě.

U Dolních Věstonic se tak znovu potvrdilo, že i v podmínkách bezprostředních záchraňovacích archeologických prací lze dosáhnout význačných objevů a uskutečnit důležitá pozorování. Výzkum na sprašovém hřbetu nad cihelnou bude dále pokračovat prošetřením zbylé části sídliště, skrýváním odpadové skládky mamutích kostí v přilehlé zamokřené pánvi, kterým se zabýval J. Svoboda, i sondážemi nad rozsáhlou skrývkou, kde lze očekávat další sídlištní stanoviště.

L i t e r a t u r a :

Klíma, B. 1987: Záchraňovací výzkum nad cihelnou u Dolních Věstonic, PV 1985, 16-18.

Paläolithisches Dreigrab aus Dolní Věstonice /Bez. Břeclava/. Im Mai 1986 erfasste ein Bagger auf der oberen Etage einer breit angelegten Lehmgrube im Lössrücken oberhalb der ehemaligen Ziegelei bei Dolní Věstonice eine Siedlungsschicht, die Gegenstand einer unmittelbaren Notgrabung wurde. Sie enthielt zahlreiche Stein- sowie Knochengeräte, Ziergegenstände und Knochen erbeuteter Tiere. Unter diesen gelang es eine völlig isolierte menschliche Kalva und weiter von dieser auch ein, demselben erwachsenen Mann angehörendes Bruchstück des Stirnknochens mit ausdrucksvoller Narbe nach einer schweren, aber geheilten Verwundung, abzudecken. Die Kulturschicht war ziemlich durch Solifluktion gestört und erlaubte nicht verlässlich besondere Siedlungsherrichtungen zu unterscheiden. Aufgrund ihres Inhaltes kann man sie mit den umliegenden Siedlungen bei Dolní Věstonice und Pavlov vergleichen, was auch die Bestimmung des absoluten Alters durch die Radiokarbonmethode bestätigte /GrN 13962 : 27 660 ± 80 B.P./.

Am oberen Siedlungsrand und im Bereich einer Feuerreihe wurde ein gemeinsames Grab von drei jungen Individuen in bemerkenswerten Fundumständen erfasst. Zu den rot verfärbten Schädelhüllen schloss sich auch eine auffallende Konzentration roten Farbstoffes unter dem Becken und zwischen den Schenkeln des mittleren Skelettes an, welches die Anthropologen einer Frau zuschreiben und die eine Reihe pathologischer Veränderungen aufweist /Skoliose der Wirbelsäule, Asymmetrie der Stirngegend, eine durch eitrigen Prozess entstandene Aushöhlung des Augenbogens, unvollkommene Entwicklung der Knochen der rechten Skelettseite, als Ausserung einer einseitigen Lähmung und Folge von Porencephalie/. In der Mundhöhle hatte sie ein Bruchstück eines angesengten Tierknochens, der zwischen den Zähnen geklemmt, offensichtlich als Mittel, das die heftigen Schmerzen zu überwinden helfen sollte. Das Skelett linkerseits gehörte einem Mann. Dieser lag am Bauch mit abgekehrtem Kopf, mit dem linken Arm überdeckte er die Frauenhand, als würde er sie halten wollen. Auf der anderen Seite lag ebenfalls ein Mann. Er war zu der Frau geneigt und seine beiden Arme reichten bis zu den Stellen der Farbstoffkonzentration zwischen ihren Schenkeln. Die Fundsituation war die Rekonstruktion einer bestimmten Begebenheit, das Bild einer tatsächlichen tragischen Szene, die im Fortleben nach dem Tode ihre Fortsetzung haben sollte. Vielleicht umhüllte das vierte Farbstoffzentrum den Schädel oder den ganzen Körper eines Neugeborenen, das bei der Geburt gemeinsam mit der Mutter starb. Beide Männer waren vermutlich für das Misslingen der Geburt verantwortlich und mussten unfreiwillig die Gebärrerin in das Jenseits folgen. Die weitere fachliche Untersuchung wird vielleicht beurteilen, inwiefern man über ihren gewalttätigen Tod und menschliche Opfer erwägen wird können. Vorläufig deutet dies der Rest eines tief im Becken versenkten verkohlten Pfahles des zugeneigten Mannes und der einzige eingestürzte Schädel des Mannes auf der anderen Seite an. Zum Abschluss der Begräbniszeremonie wurden die Körper mit Baumstämmen und Ästen überdeckt und diese dann angezündet. Der Gruppenbrand wurde jedoch sofort mit Erdmassen überhäuft und früh erstickt. Das gemeinsame Grab aus Dolní Věstonice ist gewiss eine ausserordentliche Entdeckung, die ein seltenes und gut erhaltenes anthropologisches Material gewährte. Seine Hauptbedeutung beruht jedoch in jenen bemerkenswerten Fundumständen, wegen welchen es zweifellos unikat ist.

VÝZKUM MAMUTÍ SKLÁDKY U DOLNÍCH VĚSTONIC /okr. Břeclav/

Jiří S v o b o d a , AÚ ČSAV Brno

Součástí záchranných prací, vyvolaných těžbou spraše v prostoru paleolitického osídlení nad

bývalou věstonickou cihelnou, byl i výzkum skládky mamutích kostí. Ležela v úžlabině, tálnoucí se při západním okraji hlavního sídelního prostoru a přimykala se k jejímu protilehlému svahu. Čela sesuvů terciárních jílu a sutí zde na sklonku pleistocénu vytvořila vodou vyplněnou depresi, v níž probíhala klidná sedimentace spraší a písčitých vrstev. Tuto situaci překrývají přemístěné spraše a svahoviny.

Výplní deprese probíhají uhlíkaté polohy a souvislá vrstva mamutích kostí. Bohaté byly i nálezy měkkýšů. Podle předběžného určení J. Kovandy naprosto převažují vodní druhy *Lymnaea palustris* /Müll./ a *Anisus leucostomus* /Millet/, přítomny jsou dále *Lymnaea peregra* /Müll./, *Pisidium* sp. a terestrický druh *Trichia* cf. *hispida* /L./ juv. Posledně jmenovaný druh obývá převážně údolní zatrávnatělé, případně lužní biotopy. Celkově jde o společenstvo mělké, zřejmě periodické stojaté vody.

Plošným odkryvem byla prozkoumána plocha zhruba 10 x 10 m. Nálezy velkých mamutích kostí se hromadily ve středních, nejhlubších částech deprese. Naproti tomu při "březích", kde úroveň terciárního podloží stoupala, byly zachyceny souvislejší polohy uhlíků i četnější artefakty. Siliciová štípana industrie /z výraznějších nálezů lze jmenovat čepelku s otupeným bokem, čepel s otupující retuší, jádro, odštěpovač/ je doplněna hrubotvarou industrií z jiných surovin. Ojedinelým nálezem je schránka třetíhorošního měkkýše *Melanopsis* se stopami vrtání.

Lokalita poskytla dvě radiokarbonová data:

GrN 14830 : 26 100 ± 200 B.P.

CU 715 : 22 368 ± 749 B.P.

Úkolem zpracování získaného materiálu bude především vyřešit otázku funkce této skládky v životě tehdejšího sídliště a objasnit její místo v rámci lovecké ekonomiky. V kontextu geologických a paleobotanických údajů ze širší oblasti pod Pavlovskými vrchy přispěje i k rekonstrukci přírodního prostředí posledního glaciálu.

E r f o r s c h u n g e i n e r M a m m u t k n o c h e n a n h ä u f u n g b e i D o l n í V ě s t o n i c e / B e z . B ř e c l a v /. Bestandteil der während der Lössförderung, im Raume der paläolithischen Besiedlung oberhalb der einstigen Věstonicer Ziegelei hervorgerufenen Rettungsarbeiten, war auch die Untersuchung einer Mammutknochenanhäufung. Sie lag in einer Schlucht, die sich bei dem westlichen Rand des Hauptsiedlungsraumes erstreckte und an ihren gegenüberliegenden Hang anschloss. Die Bodenrutschstirnen der tertiären Tegel und Schutte schufen hier an der Neige des Pleistozäns eine mit Wasser angefüllte Depression, in der eine ruhige Löss- und Sandschichtensedimentation verlief. Aufgabe der Bearbeitung des bei der Grabung gewonnenen Materiales wird die Frage der Funktion dieser Anhäufung im Leben der damaligen Siedlung zu lösen. Im Kontext der geologischen und paläobotanischen Angaben aus der breiteren Region unter den Pollauer Bergen wird sie auch zur Rekonstruktion des Naturmilieus des letzten Glaziales beitragen.

VÝZKUM PŘED JESKYNÍ PEKÁRNOU /k.o. Mokrý, okr. Brno-venkov/

Jiří S v o b o d a , AÚ ČSAV Brno, Josef H a v e l , Př.F UJEP Brno

Na podzim 1986 provedli členové ZO 6-11 České speleologické společnosti zjišťovací akci při skalní stěně východně od vchodu do jeskyně Pekárny. Vedly k tomu určité indikační jevy /tání sněhu a výrony teplejšího vzduchu/. Protože jsou v AÚ ČSAV v současné době zpracovávány deníky R. Czižeka, týkající se výzkumů, probíhajících v jeskyni v letech 1925-30 pod vedením K. Absolona, uvítali jsme tuto možnost ověřit zde stratigrafickou situaci a srovnat ji s dochovanou dokumentací.

R. Czižek /rkp./ zjistil v prostoru při východním okraji jeskynního vchodu /čtverce 14y-17y, 14x-15x, 15a3, 15b3/ až do hloubky 1,5 m polohu velkých kamenných bloků a pod nimi 0,5 m drobnotvaré ostrohranné sutí, propojené hlínou a humusem. Následovala poloha gh, která se zde jevila jako asi 10 - 20 cm mocná šedá hlinitá vrstva s kostmi koně a soba a magdalénskými artefakty. Podloží tvořila asi 20 cm mocná žlutá hlinitá vrstva i, rovněž s kostmi a artefakty. Směrem ven z jeskyně se vrstvy gh a i vytrácely v polohách recentních půd a nemohly již být oddělovány.

Těmto pozorováním odpovídají i výsledky B. Klímy /1974/, který před jeskyní zachytil a popsal sled holocenních sedimentů /vrstvy 1-4/ s hnědavou půdou na bázi /4/. Magdalénská nálezová poloha ležela ve spraši /7/, místy však přecházela i do nadložní půdy. Pouze při skalní stěně nebo v izolovaných čočkách se magdalénská poloha vyčlenovala jako samostatná, šedavěji zbarvená spraš s ostrohrannou sutí /6/. Jinde se objevila i uvnitř spraše v podobě šedavé šmouhy s uhlíky /8/.

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1986

- Vydává : Archeologický ústav ČSAV v Brně,
sady Osvobození 17/19
- Odpovědný redaktor : akademik Josef Poulík
- Redaktoři : Dr. Z. Himmelová, Dr. J. Stuchlíková,
Dr. J. Unger
- Překlady : Dr. R. Tichý, E. Tichá
- Kresby : A. Krechlerová
- Na titulním listě : bronzová plastika z Brna - Kozí ul.
- Tisk : Oblastní ediční středisko Jihomoravské
základny pracovišť ČSAV v Brně
- Evidenční číslo : ÚVTEI - 73332
- Vydáno jako rukopis : 450 kusů. - neprodejné